

Meeri Kivimäki

## **RAHANPESULAIN NOUDATTAMINEN TILITOIMISTOSSA**

# RAHANPESULAIN NOUDATTAMINEN TILITOIMISTOSSA

Meeri Kivimäki  
Opinnäytetyö  
Syksy 2023  
Liiketalouden tutkinto-ohjelma  
Oulun ammattikorkeakoulu

## TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu  
Liiketalouden tutkinto-ohjelma, taloushallinto

---

Tekijä: Meeri Kivimäki

Opinnäytetyön nimi: Rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa

Työn ohjaaja: Elisa Koukkari

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2023

Sivumäärä: 33 + 1 liite

---

Rahanpesulaki on viime vuosina ollut puhuttu aihe uusien muutoksien myötä tilitoimistoissa, sillä kirjanpitäjät kuuluvat lain soveltamisalan piiriin. Tilitoimistot ovat rahanpesulain velvoittamia osallistumaan rahanpesun estämiseen. Lain noudattaminen vaatii niin sen ymmärtämistä kuin sen soveltamista päivittäiseen arkeen.

Opinnäytetyön aiheena on rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa. Tarve tutkimukselle syntyi toimeksiantajan tarpeesta, sillä rahanpesulain noudattaminen on aiheuttanut päänvaivaa pienen tilitoimiston arjessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa tarkoittaa ja mitä toimenpiteitä se vaatii. Aihetta tarkastellaan laajan teoreettisen viitekehyksen avulla, joka koostuu rahanpesusta ja sen estämisestä sekä tilitoimistoille kohdistetuista säännöksistä lain noudattamiseen.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja lähestymistapana käytettiin tapaustutkimusta. Teoriaosassa hyödynnettiin lähteinä kirjallisuutta, lakeja, verkkosivustoja ja Aluehallintoviraston ohjeistuksia. Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla, jossa haluttiin saada asiantuntijan ajankohtaista näkökulmaa tutkimusongelmaan. Haastateltavana oli Taloushallintoliiton taloushallinnon johtava asiantuntija Janne Fredman.

Opinnäytetyön tuloksena todettiin rahanpesulain noudattamisen tilitoimistossa tarkoittavan lain antamien toimintavelvoitteiden noudattamista, joka vaatii tilitoimistoilta lisätyötä, aikaa ja koulutukseen käytettävää rahaa. Merkittävimpänä haasteena lain noudattamisessa tutkimuksessa todettiin oleva riittämätön tieto ja ymmärrys rahanpesusta, jonka vuoksi lain toimintavelvoitteet on vaikea jalkauttaa arkeen.

---

Asiasanat: rahanpesu, rahanpesulaki, tilitoimisto, kirjanpitäjä

## ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences  
Degree Programme in Business Economics, Option of Financial Administration

---

Author: Meeri Kivimäki  
Title of thesis: Anti-Money Laundering Compliance in Accounting Firms  
Supervisor: Elisa Koukkari  
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2023  
Number of pages: 33 + 1 appendix

---

Anti-Money Laundering (AML) Act is currently a topical subject in many accounting firms. Accountants are required to apply the Act which obligates all accounting firms to participate in the anti-money laundering. The ability to observe and apply the Act requires that accountants are aware of the contents of the Act and its influence on their work.

The topic of this thesis is the AML compliance in accounting firms. The thesis was carried out as an assignment from a small accounting firm, the entrepreneur of which had experienced uncertainties with the AML compliance. The aim of this thesis was therefore to study and summarize the actions required by the Act. The theory part of the thesis includes examination of money laundering, its prevention and regulations targeted at accounting firms.

The thesis was conducted as qualitative research approaching the topic with a case study. The used references consisted of literature, legal texts, websites and instructions provided by the Regional State Administrative Agency. Research material was also collected via focused interview. The intention was to get an expert opinion on the research problem from a senior specialist in financial administration, Janne Fredman.

According to the results of this thesis, compliance with the Anti-Money Laundering Act means that the accounting firms perform the AML measures set by the Act: that requires extra work, time and money. The most significant challenge identified in the research was the insufficient knowledge and understanding of money laundering at accounting firms. That makes it difficult to apply the AML Act in daily practice.

---

Keywords: money laundering, anti-money laundering, accounting firm, accountant

# SISÄLLYS

1	JOHDANTO .....	6
1.1	Opinnäytetyön tavoite.....	7
1.2	Tutkimusmenetelmät .....	7
2	RAHANPESU JA SEN ESTÄMINEN .....	9
2.1	Mitä rahanpesu on?.....	9
2.2	Rahanpesun estäminen.....	10
2.2.1	Lainsäädäntö .....	11
2.2.2	Ilmoitusvelvolliset .....	12
2.2.3	Viranomaisvalvonta.....	12
2.2.4	Huolehtimisvelvolliset.....	13
2.3	Seuraamukset rahanpesulain rikkomisesta .....	13
2.3.1	Rahanpesun seuraamukset .....	13
2.3.2	Ilmoitusvelvollisuuden noudattamattomuuden seuraamukset .....	14
3	RAHANPESULAIN NOUDATTAMINEN TILITOIMISTOSSA.....	16
3.1	Riskiarvio.....	16
3.2	Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen .....	17
3.2.1	Tehostettu tuntemisvelvollisuus .....	19
3.3	Rahanpesun valvontarekisteri .....	19
3.4	Ilmoitusvelvollisuus epäilyttävästä liiketoimesta .....	20
3.5	Henkilöstön kouluttaminen .....	21
3.6	Rahanpesulain noudattamisessa puutteita viime vuosina .....	21
4	TUTKIMUSAINEISTON TULOKSET .....	23
4.1	Rahanpesun estäminen.....	23
4.2	Rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa.....	24
4.3	Heikkoudet ja vahvuudet lain noudattamisessa tilitoimistossa .....	25
4.4	Tarvittavat resurssit ja rahanpesulain ohjeistukset .....	26
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA .....	27
	LÄHTEET .....	30
	LIITTEET .....	34

# 1 JOHDANTO

Keväällä 2023 eduskunta hyväksyi uusia muutoksia rahanpesulakiin. Jo aiemmin viimeisten vuosien aikana taloushallintoalalla rahanpesulaki on noussut esille yhä enenevässä määrin, sillä ala kuuluu lain piiriin. Aihe on herättänyt ymmärrettävästi keskustelua uusien lakiuudistuksien myötä niin tilitoimistoissa kuin erilaisissa nettiartikkeleissa. Rahanpesulain noudattaminen vaatii lain ymmärtämistä ja toimia lain velvoitteiden toteuttamiseen.

Tämän opinnäytetyön aiheena on rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa. Tarve tutkimukselle syntyi opinnäytetyön toimeksiantajan tarpeesta, sillä oikeanlaisen rahanpesulain mukaisen toiminnan toteuttaminen on aiheuttanut päänvaivaa päivittäisessä arjessa.

Toimeksiantajayritys on pieni tilitoimisto, joka ei työllistä ulkopuolisia työntekijöitä. Yritys tarjoaa perinteisiä tilitoimistopalveluita, kuten kirjanpitoa, palkanlaskentaa sekä laskutusta ja reskontran hoitamista. Vuonna 2019 perustetun yrityksen liiketoiminta on kasvanut vuosittain, jonka seurauksena asiakaskunta on lisääntynyt ja rahanpesulain mukaisen säännösten noudattaminen on täten muodostunut vaikeammaksi suuren asiakaskunnan myötä. Toimeksiantaja toivoi selkeitä vastauksia siihen, kuinka toimia oikein lain antamien ohjeiden mukaan rahanpesun estämisessä ja mitä se vaatii.

Toimeksiantajan ongelman pohjalta muodostui tutkimuskysymys:

Mitä rahanpesulain noudattaminen tarkoittaa tilitoimistossa ja millaisia toimenpiteitä se vaatii?

Tutkimus alkaa laajalla teoriaosuudella. Aluksi annetaan yleiskuva rahanpesusta ja sen estämisestä. Sen jälkeen syvennyttään siihen, mitä rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa tarkoittaa. Tietoperustana on käytetty alan kirjallisuutta, lakeja, verkkosivustoja ja Aluehallintoviraston ohjeistuksia. Teoriaosuuden jälkeen avataan tutkimusaineiston tu-

lokset. Aineistonhankintamenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Lopuksi kerrotaan johtopäätöksistä ja pohditaan tutkimustyön onnistumista, luotettavuutta sekä jatkotutkimuksen tarvetta.

Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset ovat kaikille saatavilla ja hyödynnettävissä. Ennen kaikkea opinnäytetyön tarkoitus on olla tueksi toimeksiantajalle hänen toteuttaessaan rahanpesulain alaista toimintaa yrityksessään. Toivon myös, että muut aiheesta kiinnostuneet saavat tästä tutkimustyöstä tietoa rahanpesulain säännöksistä taloushallintoalalla sekä yleistä tietoa rahanpesusta ja sen estämisestä.

## **1.1 Opinnäytetyön tavoite**

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitä rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa tarkoittaa ja millaisia toimenpiteitä se vaatii. Aihetta tarkastellaan laajan teoreettisen viitekehyksen ja kerätyn tutkimusaineiston avulla. Tavoitteena on saada kokonaiskuva, mitä laki velvoittaa tilitoimistoilta. Tutkimusaineiston avulla opinnäytetyöhön saadaan ajan-kohtaista ja asiantuntevaa näkökulmaa, josta aihetta voidaan tarkastella uudestaan.

## **1.2 Tutkimusmenetelmät**

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa tyypillistä on selvittää jotakin ongelmaa. Ongelmaan perehdytään kirjallisuuden avulla, päätetään lopullinen tutkimuskysymys ja valitaan aiheelle lähestymistapa. Aineisto laadullisessa tutkimuksessa kerätään tavanomaisesti jonkin muotoisena haastatteluna. Tarkoituksena on saada tutkimuksesta esille erilaisia näkökulmia, joista aihetta voi tarkastella. (Puusa & Juuti 2020, 11–13.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelmaa lähestytään tapaustutkimuksen avulla. Tarkoituksena on luoda rahanpesusta ja rahanpesulain noudattamisesta tilitoimistossa syvälinen ja kokonaisvaltainen kuva sekä antaa vastauksia toimeksiantajan ongelmaan. Tapaustutkimuksen tarkoituksena on tutkia syvällisesti jotain kohdetta sen omassa ympäristössä ja laatia kehittämissideoita tai ratkaisuehdotuksia havaittuun ongelmaan (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 37).

Tapaustutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytetään usein erilaisia haastatteluja, sillä tyypillisesti tapaustutkimus liittyy ihmisen toiminnan tutkimiseen eri tilanteissa, jolloin kehitettävän ilmiön asiantuntijat voivat kuvata ja selittää ilmiötä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 55). Tämän perusteella haastateltavaksi on valittu Taloushallintoliiton taloushallinnon johtava asiantuntija Janne Fredman.

Tutkimusaineiston tiedonkeruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta kerätään keskeiset aiheet tai teemat, joita olisi välttämätöntä käsitellä tutkimushaastattelussa tutkimusongelmaan vastaamiseksi. (Vilkkä 2021, 99.) Haastattelu etenee etukäteen valittujen teemojen ja niitä koskevien tarkentavien kysymysten varassa (Puusa & Juuti 2020, 107). Teemahaastattelu toteutetaan etäyhteyksin sovittuna ajankohtana ja haastattelu tullaan tallentamaan luvan kanssa aineiston litterointia varten. Haastateltavalle toimitetaan kysymykset etukäteen nähtävälle.



## 2 RAHANPESU JA SEN ESTÄMINEN

Käsitteenä rahanpesu ja sen ympärillä liikkuvat aiheet eivät ole samalla lailla tuttuja kuin monet muut rikostyypit ja niihin liittyvät käsitteet. On tavallista, että moni olettaa rahanpesun olevan rikosmuoto, joka vaatii poikkeuksellista asiantuntemusta ja osaamista ja johon tavallinen kansalainen ei syyllistyisi. Kuitenkaan asia ei aina ole näin. Rahanpesu voi olla hyvinkin pienimuotoista ja kaukana niistä mielikuvista, mitä lehdistä olemme saaneet lukea. (Hyttinen 2021, 22.)

### 2.1 Mitä rahanpesu on?

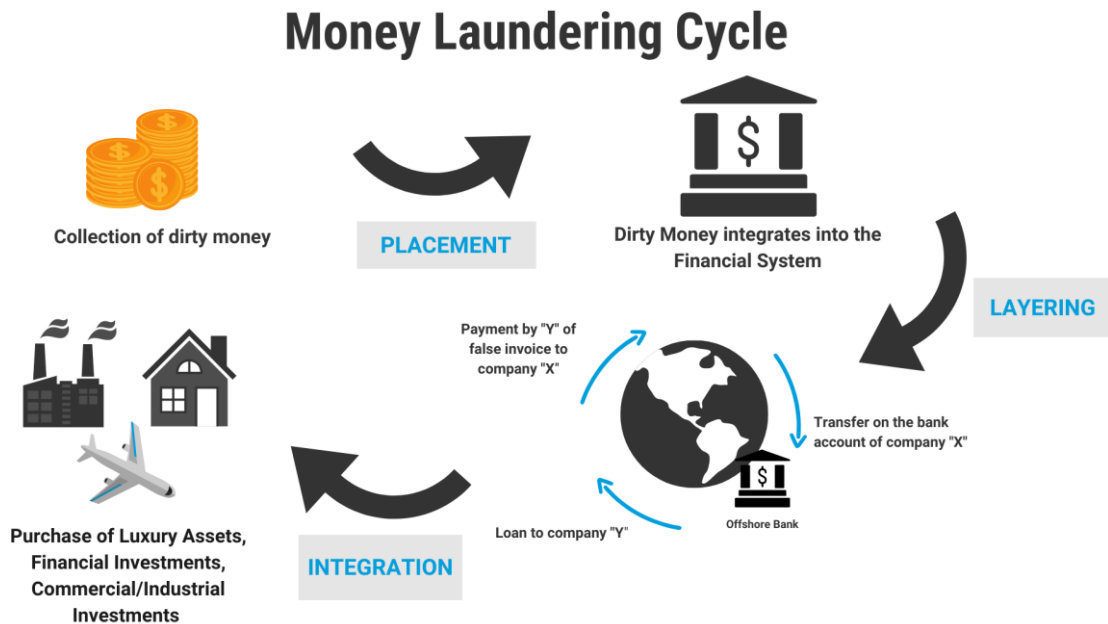
Rahanpesu on tietoista rikollista toimintaa, jossa pyritään peittämään tai häivyttämään rikoksella hankitun omaisuuden tai rahan alkuperää. Tavoitteena on saada raha tai omaisuus näyttämään laillisesti hankitulta. (Poliisi 2023.)

Rahanpesuun liittyy aina esirikos, jolla laittomasti hankittu omaisuus on saatu. Tämän vuoksi epäily rahanpesussa kohdistuu aina varojen alkuperään. Suomessa valtaosa pestävästä rahasta on peräisin talousrikollisuudesta kuten kirjanpitorikoksista tai petoksista, omaisuusrikoksista tai huumausainerikollisuudesta. (Aluehallintovirasto 2021a, 9.)

Rahanpesua pidetään vakavana rikollisuutena, sillä se mahdollistaa tai ainakin edesauttaa niin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa kuin talous- ja muilla rikoksilla saadun hyödyn kätkemistä ja siitä seuraavien oikeudellisten seuraamusten välttämistä. Kun puhutaan rahanpesusta, ongelma on kansainvälinen, sillä esirikoksen tekopaikka pyritään kätkemään eri valtioon rikoshyödyn ylikansallista rahoitusjärjestelmää hyväksi käyttäen. (Sahavirta 2007,146–147.)

Rahanpesu voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, jotka ovat sijoittaminen, häivyttäminen ja palauttaminen. Ensimmäisessä vaiheessa eli sijoittamisessa rikollinen raha sijoitetaan rahanpesujärjestelmään. Toisessa vaiheessa pyritään peittämään tai häivyttämään varojen alkuperää. Viimeisessä eli kolmannessa vaiheessa palauttamisessa on tavoitteena saada

palautettua kierrätetty rikoshyöty laillisille markkinoille. (Valtiovarainministeriö 2021a, 14.)



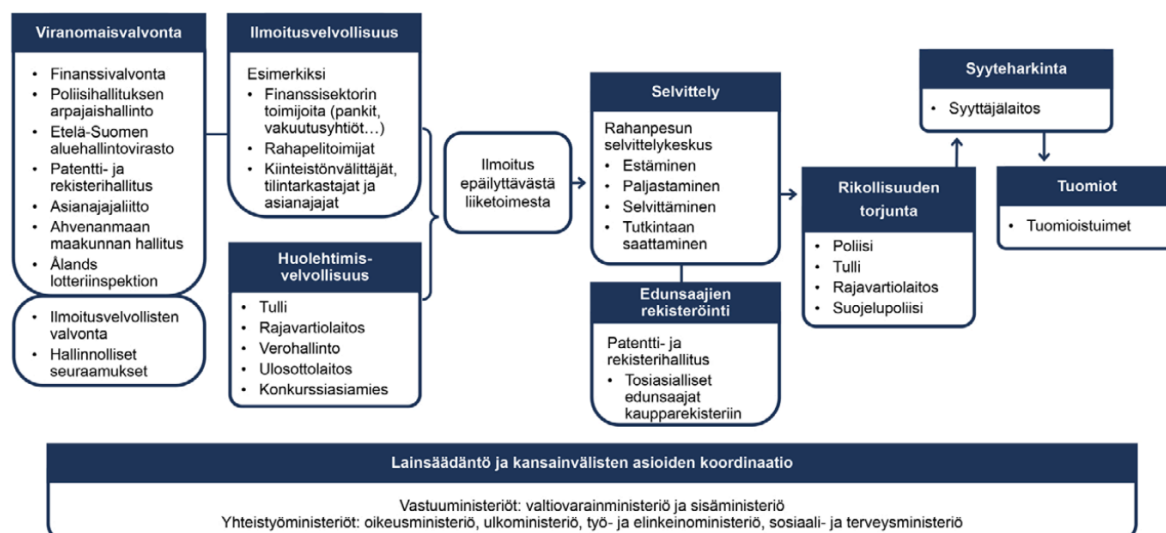
KUVIO 1. Rahanpesun vaiheet (Money Laundering Cycle) (United Nations 2023).

Rahanpesurikokseen voi syyllistyä monella tavalla. Jos otat vastaan, käytät, muunnat, luovutat, siirrät, välität tai pidät hallussa rikoksella hankittua omaisuutta tarkoituksena hankkia itsellesi tai toiselle hyötyä tai peität ja häivyttät omaisuuden rikollisen alkuperän, olet syyllistynyt rahanpesurikokseen. Yhdistävänä tekijänä rahanpesurikoksilla pidetään sitä, että tiedät tai epäilet, että omaisuudella on laiton alkuperä ja silti toimit edellä mainitusti. (Poliisi 2023.) Myös huolimattomuudesta voi syyllistyä rahanpesuun (Rahanpesu 2023b).

## 2.2 Rahanpesun estäminen

Rahanpesun estämistoiminnassa keskeistä on eri toimijoiden välinen yhteistyö ja keskinäinen tiedonvaihto. Estämistyössä mukana olevia toimijoita ovat muun muassa valvontaviranomaiset, ilmoitusvelvolliset, rikosten selvittämiseen, torjuntaan ja esitutkintaan keskittyvät viranomaiset sekä vastuuministeriöt. (Valtiovarainministeriö 2022,11.)

## Näin estämme rahanpesua ja terrorismin rahoittamista



KUVIO 2: Näin estämme rahanpesua ja terrorismin rahoittamista (Valtiovarainministeriö 2022, 17).

### 2.2.1 Lainsäädäntö

Suomessa on voimassa rahanpesulaki eli laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (28.6.2017/444), joka on tunnettu ns. uutena rahanpesulakina. Se astui voimaan heinäkuussa 2017 EU:n neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon myötä, jolloin laki korvasi vanhan vuodesta 2008 voimassa olleen rahanpesulain. (Muurinen 2021.) Rahanpesulain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 1:1 §).

Voimassa olevaan rahanpesulakiin on tehty joitakin täsmennyksiä ja soveltamisalaa on laajennettu. Uusia velvoitteita säädettiin perinteisen finanssialan toimijoiden lisäksi myös muun muassa kirjanpitäjille ja tilintarkastajille. (Muurinen 2021.)

Suomessa noudatettavaa rahanpesulakia täydentävät useat erillislait. Lakien lisäksi rahanpesua estävään sääntelyyn kuuluu sekä kansallisia lakeja että eurooppalaista ja kansainvälistä sääntelyä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmän

(FATF) kansainväliset suositukset vaikuttavat näiden taustalla merkittävästi. (Rahanpesu 2023d.)

### **2.2.2 Ilmoitusvelvolliset**

Ilmoitusvelvollisia ovat rahanpesulain 1 luvun 2 §:ssä on säädetty lain soveltamisalaan kuuluvat yritykset, yhteisöt sekä elinkeinon- ja ammatinharjoittajat, jotka voivat omassa toiminnassaan havaita rahanpesua tai terrorismin rahoittamista tai joiden palveluita tai tuotteita olisi mahdollisuus käyttää hyväksi rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa. Tällaisia toimialoja ovat muun muassa kirjanpito, tilintarkastus, kiinteistön- ja vuokrahuoneistonvälitys, maksujenvälitys, luotto- ja vakuutuslaitokset, virtuaalivaluutantarjoajat, varainhoito, perintä, valuutanvaihto, asianajajat ja muut oikeudellisten palveluiden tarjoajat, yrityspalvelut ja veroneuvonta, rahapelit sekä tiettyjen kynnsarvojen ylittyessä tavara – ja taidekauppiaat. (Valtiovarainministeriö 2022, 17.)

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava tiettyjä velvollisuuksia, joita rahanpesulaissa on säädetty. Muun muassa ilmoitusvelvollisen täytyy laatia omaa toimintaansa koskeva riskiarvio, tunnistaa asiakkaansa ja seurata asiakkaidensa toimintaa, tehdä ilmoitus epäilyttävistä liiketoimista keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle sekä huolehtia, että rahanpesulain velvoitteet tunnetaan ja niitä osataan noudattaa jokapäiväisessä liiketoiminnassa. (Aluehallintovirasto 2023.)

Ilmoitusvelvolliset ovat keskeisiä toimijoita rahanpesun torjunnassa. Tunnistamalla ja arvioimalla omaan toimintaansa koskevia riskejä ne pystyvät luomaan toimintaansa sellaisia tapoja, jolla rahanpesua voidaan havaita ja estää. (Aluehallintovirasto 2021b, 4.)

### **2.2.3 Viranomaisvalvonta**

Ilmoitusvelvollisten valvonta on jaettu rahanpesulain mukaisesti eri ilmoitusvelvollisia valvoville viranomaisille. Nämä viranomaiset vastaavat sääntelystä, sen täytäntöönpanosta sekä noudattamisen valvonnasta. Tämä laaja joukko kansallisia viranomaisia osallistuvat rahanpesun rahoittamisen estämiseen ja valvontaan. (Valtiovarainministeriö 2022, 17–18.)

Alla on luettelo valvontaviranomaisista ja jaetuista valvottavista ilmoitusvelvollisista:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus: Ahvenanmaan kiinteistövälytystoiminta
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto: muut ilmoitusvelvolliset (mm. kirjanpitäjät)
- Finanssivalvonta: finanssisektorin ilmoitusvelvolliset
- Patentti- ja rekisterihallitus: tilintarkastajat
- Poliisihallituksen arpajaishallinto: mannermaan rahapelitoiminta
- Ålands Lotteriinspektion: Ahvenanmaan rahapelitoiminta

Näiden lisäksi Suomen Asianajajaliitto valvoo asianajajia. (Valtiovarainministeriö 2022, 17–18.)

#### **2.2.4 Huolehtimisvelvolliset**

Rahanpesun estämisessä ovat myös mukana rahanpesulain huolehtimisvelvolliset, joiden on toiminnassaan kiinnitettävä huomiota rahanpesun rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen. Lisäksi heillä on velvoite ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttäviä liiketoimista. Huolehtimisvelvollisuus koskee Tullia, Rajavartiolaitosta, Verohallintoa, Ulosottolaitosta, Rikosseuraamuslaitosta sekä konkurssiasiamiestä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 9:5 §.)

### **2.3 Seuraamukset rahanpesulain rikkomisesta**

#### **2.3.1 Rahanpesun seuraamukset**

Jo vuonna 1994 Suomessa rahanpesu säädettiin rikosoikeudellisesti rangaistavaksi (Sahavirta 2007, 151). Tänä päivänä rangaistavat rahanpesurikokset säädetään rikoslain 32 luvussa. Luvussa ovat säännökset rahanpesusta (6 §) ja törkeästä rahanpesusta (7 §). Luvun rahanpesurikoksiin kuuluvat myös salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi (8 §), tuottamuksellinen rahanpesu (9 §) ja rahanpesurikkomus (10 §). (Rikoslaki 39/1889, 32.)

Rangaistus perusmuotoisesta rahanpesusta on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Kun rahanpesu on erityisen suunnitelmallisesti tehty tai rikoksen kautta saatu omaisuus

on ollut erittäin arvokas (noin yli 13 000 euron omaisuus), kyseessä on törkeä rahanpesu, jolloin rangaistus on vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta. (Rahanpesu 2023b.)

Tuottamuksellisesta rahanpesusta on säädetty rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta sille, joka törkeästä huolimattomuudesta ryhtyy 6 §:ssä tarkoitettuihin toimiin. Rahanpesurikkomuksesta tuomitaan taas sakkoon, jos rahanpesu tai tuottamuksellinen rahanpesu on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Tällöin tuomittava on sopinut toisen henkilön kanssa sellaisen törkeän rahanpesurikoksen tekemisestä, jonka kohteena on lahjuksen antamisen, lahjuksen ottamisen, veroon kohdistuvan törkeän veropetoksen tai törkeän avustuspetoksen tuottama hyöty tai sen tilalle tullut omaisuus. (Rikoslaki 39/1889, 32.)

Rahanpesun yritys on myös rangaistavaa, kun käsitellään rahanpesua ja törkeää rahanpesua. Kuitenkaan salahankkeen, tuottamuksellisen rahanpesun ja rahanpesurikkomuksen yritys eivät ole rangaistavia. (Rahanpesu 2023b.)

### **2.3.2 Ilmoitusvelvollisuuden noudattamattomuuden seuraamukset**

Rahanpesulain mukaisten velvollisuuksien lainvastaisesta menettelystä ja laiminlyönneistä voivat valvontaviranomaiset määrätä ilmoitusvelvollisille hallinnollisia seuraamuksia. Seuraamuksen määrää yleensä ilmoitusvelvollista valvova viranomainen, mutta joi-tain poikkeuksia on, jolloin seuraamuksen määrää Finanssivalvonta. Valvontaviranomai-nen voi antaa hallinnollisena seuraamuksena julkisen varoituksen, rikemaksun tai seuraamusmaksun tilanteesta riippuen. (Rahanpesu 2023c.)

Julkinen varoitus tai rikemaksu voidaan määrätä, jos kokonaisarvio ei anna syytä ankaramman seuraamuksen määräämiseen. Seuraamusmaksu voidaan antaa vakavimmista rikkomuksista. Maksun suuruus perustuu kokonaisharkintaan, jossa huomioidaan muun muassa menettelyn laajuus, kesto aika ja laatu. Myös maksun suuruuteen vaikuttaa se, onko kyseessä ilmoitusvelvollinen oikeushenkilö vai luonnollinen henkilö. Maksu määrätään maksettavaksi valtiolle. (Rahanpesu 2023c.)

Rikemaksun suuruus oikeushenkilölle on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 8:1 §.) Seuraamusmaksu voi olla huomattavasti korkeampi kuin rikemaksu.

### 3 RAHANPESULAIN NOUDATTAMINEN TILITOIMISTOSSA

Rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan liike- tai ammattitoimintana kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta hoitaviin sovelletaan rahanpesulakia. Kirjanpitäjillä on ammattitaitonsa puolesta edellytykset havaita epäilyttäviä ja poikkeuksellisia liiketoimia, jonka vuoksi toimiala kuuluu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. (Aluehallintovirasto 2023, 45.) Asianmukainen ja tehokas rahanpesun torjunta pohjautuu rahanpesun riskien ymmärtämiseen ja analysoimiseen (Aluehallintovirasto 2020,2).

#### 3.1 Riskiarvio

Ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun tunnistamiseksi ja arvioimiseksi (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 2:3 §). Riskillä tarkoitetaan mahdollisuutta että ei-toivottu tai haitallinen tapahtuma tapahtuu. Kyseessä on tilanne, jossa ei ole täysin varmaa tapahtuuko haitallinen tapahtuma seurauksineen vai ei. Rahanpesun yhteydessä riskillä tarkoitetaan erilaisten uhkatekijöiden, haavoittuvuuksien ja haitallisten seurausten yhdistelmää, jotka voivat olla ylikansallisia, kansallisia tai ilmoitusvelvollisen omia riskejä. (Aluehallintovirasto 2021b, 3.)

Riskiperusteisuus on keskeistä rahanpesun torjunnassa. Ilmoitusvelvolliset tunnistavat, arvioivat ja ymmärtävät ne rahanpesun riskit, joille he voivat omassa toiminnassaan altistua, ja mitoittavat lain edellyttämät torjuntatoimenpiteensä riskien mukaan. Riskiperusteisen toiminnan perustana on ilmoitusvelvollisen oma laatima, omaa toimintaa ohjaava kirjallinen riskiarvio. (Aluehallintovirasto 2021a, 10.)

Riskiarvion laadinnassa tulee ilmoitusvelvollisen ottaa huomioon toimintansa luonne, koko ja laajuus. Riskiarviota tulee päivittää säännöllisesti. Toimintavaltaisen valvontaviranomaisen pyynnöstä riskiarvio ja mahdolliset muutokset siihen toimitetaan ilman aiheetonta viivästystä viranomaiselle. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 2:3 §.)



Yleisen ohjeen lisäksi on annettu toimialakohtaisia ohjeita. Kirjanpitäjän on tarpeen tarkastella riskiarviossa kirjanpitoasiakkaiden harjoittamaa toimialaa, toiminnan luonnetta, kokoa ja laajuutta, sillä kirjanpitäjien ilmoitusvelvollisuus perustuu ennen kaikkea heidän mahdollisuuteensa havaita asiakkaiden suorittamia epäilyttäviä liiketoimia. (Aluehallintovirasto 2021a, 45–46.)

### **3.2 Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen**

Riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen on ilmoitusvelvollisen koko asiakassuhteen ajan noudatettava rahanpesulaissa säädettyjä asiakkaan tuntemiseen koskevia toimia. Jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan näitä toimia, asiakassuhdetta ei saa perustaa, suorittaa liiketointa tai ylläpitää liikesuhdetta. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:1 §.) Ilmoitusvelvollisen tulee tuntea asiakkaansa ja heidän toimintansa siinä laajuudessa, että hän pystyy havaitsemaan tavanomaiset liiketoimet. Asiakkaan tunteminen koostuu seuraavista velvoitteista:

- velvoite tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys;
- velvoite tunnistaa asiakkaan edustaja ja todentaa tämän henkilöllisyys;
- velvoite tunnistaa asiakkaan tosiasialliset edunsaajat ja todentaa tarvittaessa näiden henkilöllisyys;
- velvoite arvioida, onko asiakassuhteeseen syytä soveltaa tehostettua tuntemismenettelyä;
- velvoite hankkia tietoja asiakkaan ja tämän tosiasiallisen edunsaajan toiminnasta, seurata asiakkaan toimintaa ja selvittää poikkeavien liiketoimien taustoja; sekä (Aluehallintovirasto 2021a, 12.)
- velvoite säilyttää asiakkaan tuntemistiedot (Rahanpesu 2023a).

Kirjanpitäjän tulee tunnistaa asiakkaansa, kun vakituista asiakassuhdetta perustetaan. Tunnistaminen tapahtuu tiedustelemalla asiakkaan henkilöllisyyttä, joka voidaan todentaa suomalaisen viranomaisen myöntämästä asiakirjasta kuten passista tai ajokortista. (Aluehallintovirasto 2020, 3.) Myös vahvalla sähköisellä tunnisteella voi todentaa asiakkaan henkilöllisyyden (Aluehallintovirasto 2023).

Asiakkaan tosialliset edunsaajat on myös tunnistettava. Edunsaajien henkilöllisyyden todentamista laki ei kuitenkaan vaadi, mutta se voi olla suositeltavaa joissain tilanteissa. Erityisesti tilanteissa, kun asiakasyritys tai edunsaajat ovat korkean riskin maasta tai asiakas on luokiteltu korkeariskiseksi. (Taloushallintoliitto 2023.)

Asiakkaan tuntemista ja liiketoimia koskevat asiakirjat ja tiedot on pidettävä ajantasaisina ja olennaisina. Tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen tai liiketoimen päättymisestä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:3 §.)

Ilmoitusvelvollisen on velvoite tuntea asiakkaansa niin, että poikkeaviin liiketoimiin on mahdollisuus kiinnittää huomiota. Huomiota on syytä kiinnittää liiketoimiin, jotka poikkeavat asiakkaan normaaliin toimintaan tai toimialalle tavanomaisiin liiketoimiin suhteutettuina. On myös tärkeää tarkkailla asiakkaan liiketoimia, joilla ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta tai ne eivät sovi yhteen sen kokemuksen tai tietojen kanssa, jotka asiakkaasta on. (Aluehallintovirasto 2021a, 16.)

Kirjanpitäjällä on ammattitaitonsa ja toimenkuvansa puolesta hyvät mahdollisuudet seurata asiakkaan toimintaa. Kirjanpitäjä on hyvin perillä asiakkaan taloudellisesta tilasta ja pääsy asiakkaan kirjanpitoaineistoon. Mikäli kirjanpitäjä havaitsee epäilyttävän liiketoimen, joka voi olla esimerkiksi heräävä epäily veronkierrosta, ALV-petoksesta tai harmaan talouden harjoittamisesta, tulee tästä hankkia lisäselvitystä. Jos saatu lisäselvitys vaikuttaa epäilyttävältä tai sitä ei saada, tulee viipymättä tehdä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. (Aluehallintovirasto 2021a, 46.)

Aluehallintovirasto on kerännyt kirjanpitäjille toimialakohtaisen listauksen epäilyttävistä liiketoimista, jotka voivat viitata rahanpesuun. Listauksen mukaan kirjanpitäjän on hyvä havaita muun muassa asiakkaan kirjanpidossa näkyvät runsaat käteisvirrat, vaikka toimialalla ei normaalisti käytetä käteistä tai käteisvirrat, joita on poikkeuksellisen vähän alaan nähden, jolloin voidaan epäillä asiakkaan toimivan pimeästi. Myös asiakasta, joka vaihtaa toistuvasti kirjanpitäjää tai tekee taloudellisesti kannattamattomia liiketoimia, on hyvä seurata. (Aluehallintovirasto 2021c, 12.)

### **3.2.1 Tehostettu tuntemisvelvollisuus**

Ilmoitusvelvollisen on sovellettava tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos riskiarvion perusteella asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun riski. Samoin tulee toimia, jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä muodostaa Euroopan komission arvion mukaan merkittävän riskin Euroopan unionin sisämarkkinalle tai ei täytä kansainvälisiä velvoitteita. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 3:10 §.)

Tehostettua tuntemisvelvollisuutta tulee noudattaa myös silloin, kun kyse on etätunnistamisesta, kirjeenvaihtajasuhteista, ETA- alueen (Euroopan talousalue) ulkopuolisista korkean riskin valtioista tai poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä. (Finanssivalvonta 2022,49.)

Ilmoitusvelvollisen noudattaessa tehostettua tuntemisvelvollisuutta tulee asiakkaan tuntemistietoja päivittää tavallista tiheämmin ja tarvittaessa hankkia ylemmän johdon suostumus asiakassuhteen aloittamiselle tai jatkamiselle, sekä toteuttaa jatkuvan seurannan toimenpiteitä tavallista tiheämmin. Ilmoitusvelvollisen tulee myös mahdollisuuksien mukaan varmistaa yhdestä tai useammasta ilmoitusvelvollisen luotettavaksi arvioimasta lähteestä asiakkaan antamat tuntemistiedot. Toimenpiteiden tarkoituksena on tavanomaisesta poikkeavien liiketoimien ja asiakassuhteessa tapahtuvien muutosten havaitseminen sekä asiakassuhteeseen liittyvien riskien hallitseminen. (Rantakokko 2021, 5.)

### **3.3 Rahanpesun valvontarekisteri**

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on keskitetty valvomaan Suomessa rahanpesulain noudattamista. Se ylläpitää valtakunnallista valvontarekisteriä valvomistaan ilmoitusvelvollisista, jotka eivät kuulu Finanssivalvonnan valvottavien listalle tai aluehallintoviraston muihin elinkeinovalvonnan rekistereihin. Rahanpesun valvontarekisteri on tarkoitettu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaan. (Aluehallintovirasto 2023.)

Kaikkien rahanpesulain soveltamisalan piiriin kuuluvien tulee hakeutua valvontarekisteriin. Hakemus on tehtävä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun ilmoitusvelvollinen tulee tämän lain piiriin. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 5:3 §.) Rahanpesun valvontarekisteriin hakeudutaan sähköisellä hakulomakkeella ja hakemuksesta peritään kertamaksu (Aluehallintovirasto 2023).

Kirjanpitäjät ovat velvollisia hakeutumaan valvontarekisteriin. Mikäli kirjanpitäjä on jommuun palvelun vuoksi muussa valvontaviranomaisen rekisterissä, ei rekisteröintivelvoitetta ole. Esimerkiksi kirjanpitoa ja tilintarkastusta tarjoavan tilitoimisto, joka jo kuuluu Patentti ja rekisterihallituksen tilintarkastajarekisteriin. Sama koskee myös omalla y-tunnuksella laskuttavia alihankkijoita, mikäli alihankkijalla ei ole omia asiakkaita ja toimeksianto tehdään ”emoyrityksen” lukuun. (Aluehallintovirasto 2021a, 46.)

### **3.4 Ilmoitusvelvollisuus epäilyttävästä liiketoimesta**

Rahanpesulain 4 luvussa säädetään ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä epäilyttävät liiketoimet rahanpesun selvittelykeskukselle (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 4:1 §). Keskusrikospoliisissa toimivan rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on estää, paljastaa, selvittää ja saattaa tutkintaan rikoksia. Selvittelykeskus myös ottaa vastaan rahanpesuilmoitukset sekä käsittelee, analysoi sekä luovuttaa oleellista tietoa muille viranomaisille. (Poliisi 2023.)

Rahanpesuilmoitus tulee tehdä matalalla kynnyksellä ja viipymättä rahanpesun selvittelykeskukselle, jotta ilmoituksen kohteena olevia varoja tai muuta omaisuutta ei onnistuta siirtämään viranomaisten ulottumattomiin. Ilmoituksen tekemisessä ei ole kyse rikosilmoituksesta, vaan ennemminkin vihjeestä viranomaiselle. Usein rahanpesuilmoitus päättyy jo käsittelyvaiheeseen, jos ilmenee ettei kyseessä ole rikos, mutta se voi myös johtaa esitutkintaan ja rikostuomioon. (Aluehallintovirasto 2021c, 7-8.)

Epäilyttävästä liiketoimesta on tehtävä ilmoitus sähköisesti rahanpesun selvittelykeskuksen sovellusta käyttäen. Epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat tulee luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle sekä ilmoitusvelvollisen tulee vastata selvittelykeskuksen tietopyyntöihin pyydettyä. (Aluehallintovirasto 2021a, 24–25.)

Rahanpesuilmoituksen tekijän henkilöllisyys on salassa pidettävä tieto, eikä sitä luovuteta ilmoituksen kohteelle itselleen ilmoittajan turvallisuuden takaamiseksi. (Aluehallintovirasto 2021c, 8.)

Vuoden 2023 ensimmäisen puolikkaan aikana kirjanpitäjät tekivät 35 rahanpesuilmoitusta Rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuositarkastuksen 2023 mukaan. Ilmoitusten määrä on pysynyt likimain samana edeltävinä puolivuosina. (Keskusrikospoliisi 2023.)

Ilmoittajaluokka	06/2021	06/2022	06/2023
Kirjanpitäjä	32	36	35

*KUVIO 3. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamien ilmoitusten lukumäärät kirjanpitäjiltä aikavälillä 06/2021–06/2023.*

### 3.5 Henkilöstön kouluttaminen

Ilmoitusvelvollisen toimijan on rahapesulain 9 luvun 1 §:n mukaan huolehdittava, että työntekijät saavat koulutuksen rahapesulain mukaiseen toimintaan. Henkilöstön kouluttamisen lisäksi ilmoitusvelvollisen on johdostaan nimettävä henkilö, joka vastaa rahapesulain velvoitteiden noudattamisen sisäisestä valvonnasta yrityksessä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 9:1 §.)

### 3.6 Rahanpesulain noudattamisessa puutteita viime vuosina

Vuonna 2021 aluehallintovirasto alkoi tehostamaan valvontaansa ja tiukentamaan valvontalinjaansa rahanpesulain rikkomusten arvioimiseksi. Samalla päivitettiin ohjetta rahanpesun estämiseksi ja julkaistiin uusi ohje epäilyttävien liiketoimintailmoitusten tekemiseksi. Päivitetty ohje sisältää toimialakohtaiset liitteet, jos aloihin liittyy erityishuomioita tai soveltamisalakohtaisia rajauksia. (Valtiovarainministeriö 2021b.) Esimerkiksi kirjanpitäjille lisättiin oma erillinen ohje.

Aluehallintoviraston valvonta kohdistui vuonna 2021 muutamiin toimialoihin, joista yksi oli kirjanpitäjät. Ilmoitusvelvollisia lähestyttiin selvityspyynnöillä ja pyydettiin toimittamaan riskiarvionsa. Valvonta paljasti ilmoitusvelvollisten riskiarvioiden laadinnassa puutteita tai suuria puutteita. Samalla valvontakampanja paljasti, ettei rahanpesulain tarkoitusta tai ennalta estävää luonnetta ymmärretä täysin. (Aluehallintovirasto 2022.) Havaituista puutteista johtuen aluehallintovirasto on lisännyt tarkastuksia vuosittain. Vuonna 2021 keskityttiin ohjeistamaan ja kehottamaan hoitamaan rahanpesun velvoitteet kuntoon. Vuonna 2022 harkittiin tarkastusten perusteella jo rike- tai seuraamusmaksuja. (Fredman Janne 2023.)

Tilitoimistojen osalta valvontaa hoitava Etelä-Suomen aluehallintovirasto on pyytänyt tähän mennessä kymmeniltä tilitoimistoilta rahanpesun torjunnan riskiarvioita ja tehnyt joi-takin tarkastuksia eri kokoisiin tilitoimistoihin. Tarkastusten perusteella riskiarvioiden laadinnassa on useimmissa tapauksissa kehitettävää, sillä ne on laadittu varsin yleisessä tasolla tarkentumatta oikeasti omaan asiakaskuntaan, riskien tunnistamiseen, arviointiin tai hallintaan. (Fredman Janne 2023.)

Myös asiakkaan tunnistamisessa ja rahanpesulain vaatimien tietojen tallentamisessa on jonkin verran puutteita tilitoimistoissa. Samoin asiakkaan ja sen edustajan henkilöllisyyden todentamisessa ja todentamistietojen tallentamisessa - joko todentamista ei ole tehty kaikkien asiakkaiden ja edustajien osalta tai todentamistietoja ei ole tallennettu. Lisäksi havaittiin puutteita asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisessä, sillä useissa tilitoimis-toissa tiedot ovat olleet vaikeasti löydettävissä. (Fredman Janne 2023)

## 4 TUTKIMUSAINEISTON TULOKSET

Tutkimukseen haastateltiin Taloushallintoliiton taloushallinnon johtavaa asiantuntijaa Janne Fredmania. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelulla eli teema-haastattelulla. Haastattelu eteni neljän etukäteen valitun teeman ja niitä koskevien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelun kysymykset löytyvät liitteestä 1.

Ennen tutkimusaineiston julkaisemista tutkimusaineistoa tarkasteltiin sisällönanalyysin avulla, joka on yksi yleisimmin sovelletuista metodeista laadullisen aineiston tarkastelussa. Analyysiprosessi on monivaiheinen ja aineistoa tulkitaan koko prosessin ajan. Sisällönanalyysin tavoitteena on auttaa järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta keskeistä tietoa. (Puusa & Juuti 2020, 144.)

Kerätystä haastatteluaineistosta on koottu mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota sisältävä kokonaisuus, jonka avulla pystyy tekemään johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä.

### 4.1 Rahanpesun estäminen

Ensimmäisenä haastattelin Fredmania tilitoimistojen roolista rahanpesun estämisessä. Fredman pitää tilitoimistoja erittäin tärkeänä osana rahanpesun estämisessä, kun tarkastellaan kokonaisuutta. Tilitoimistoissa ollaan lähellä asiakasta ja sen liiketoimintaa, jolloin nähdään ostot, myynnit ja muut maksuliikenteen tapahtumat. Tämän myötä on mahdollisuus havaita ja puuttua mahdollisiin rahanpesuyrityksiin.

Rahanpesun estäminen tilitoimistossa edellyttää kuitenkin sen, että tunnetaan asiakas ja sen liiketoiminta sekä tarkkaillaan jatkuvasti asiakkaan juoksevaa kirjanpitoa. On hyvä osata tuntea asiakkaan päivittäiset liiketapahtumat, jotta voi havaita mahdolliset poikkeavat liiketoimet kirjauksien joukosta. Fredman myös painottaa, että haasteitakin löytyy asiakkaan kirjanpidon tarkkailussa – automaation seurauksena kirjanpidossa käytetään automaattikirjauksia, jolloin tositteseen ei käytetä samalla tavalla aikaa kuin aikaisemmin ja jotain voi jäädä huomaamatta.

## 4.2 Rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa

Toisena aiheena keskustelin Fredmanin ajatuksista liittyen rahanpesulain noudattamiseen tilitoimistossa. Ensimmäisenä Fredman kertoi rahanpesulain noudattamisen tarkoittavan tilitoimistossa lain antamien toimintavelvoitteiden noudattamista kuten riskiarvioiden laatimista asiakkaista ja velvollisuutta tuntea asiakkaansa. Yleisesti tilitoimistot ovat hyvin tietoisia lain vaatimista velvoitteista. Joukkoon kuitenkin kuuluu myös satoja tilitoimistoja, jotka eivät noudata rahanpesulakia tai noudattavat jossain määrin muttei riittävästi.

Fredman uskoo, että lain noudattaminen suuresti korreloi yrityksen koon kanssa. Isommissa tilitoimistoissa on ymmärretty paremmin mahdolliset seuraamukset rahanpesulain noudattamattomuuteen liittyen ja sen mukana tuleva mainehaitta. Isommissa yrityksissä on myös enemmän aikaa ja osaamista laittaa lain velvoitteet kuntoon verrattaessa pieniin yrityksiin. Pienten yritysten motivaatioon hoitaa lain velvoitteet kuntoon vaikuttaa myös se, että Aluehallintovirasto suorittaa vain rajallisen määrän tarkistuksia.

Täydelliseen rahanpesulain noudattamiseen ei kuitenkaan kukaan pysty Fredmanin mielestä. Kaikki tuntemistiedot voi kerätä ja hoitaa kuntoon sekä laatia huolellisesti ja tarkoin punnitun riskiarvion, mutta kukaan ei pysty sitä seuraamaan tai valvomaan niin tarkasti vastaako tiedot asiakkaan liiketoimintaa ja sitä, mitä pitäisi sen tyyppiseltä yritykseltä odottaa. Se, miten rahanpesulain velvoitteet on tuotu arkeen, on vaikea tarkastaa. Tästä huolimatta täytyy muistaa, että rahanpesulain noudattaminen on lakivelvoite.

Kirjanpitäjän työhön rahanpesulaki tuo lisätyötä ja uutta näkökulmaa arjen tekemiseen summaa Fredman. Kirjanpitäjän tulee pohtia asiakkaiden riskisyyttä ja tarvittaessa miettiä sitä yhdessä johdon kanssa. Myös liiketapahtumien virtaan on hyvä paneutua siitä näkökulmasta, voisiko kyseessä olla rahanpesua. Työn kiireessä on myös pystyttävä pohtimaan, onko liiketapahtumat käsitelty oikein ja onko seassa epäilyttäviä liiketapahtumia. Tarvittaessa tehdään ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta.

Tilitoimistojen suhtautuminen rahanpesulain tuomien velvoitteiden noudattamiseen ei ole kovin positiivista. Fredman kertoo yhtenä asiana tähän vaikuttavan sen, että rahanpesulaki tuo mukanaan paljon hoidettavia asioita tilitoimistoihin sekä samaan aikaan alalla on



työvoimapulaa ja kilpailu työntekijöistä on kova. Tilitoimistot myös kokevat itsensä vah-  
timassa asiakkaiden tekemistä kuin poliiseina, joka koetaan moraalisesti vähän kyseen-  
alaisena. Rahanpesulakia pidetään yhtenä ikävänä lakivelvoitteena muiden joukossa,  
mutta se pitää kuitenkin hoitaa kuntoon tiivistää Fredman. Yleisesti alalla on niin johto  
kuin työntekijät melko lainkuuliaisia, joten lakivelvoitteet hoidetaan asianmukaisesti

### **4.3 Heikkoudet ja vahvuudet lain noudattamisessa tilitoimistossa**

Seuraavat kysymykset käsittelevät heikkouksista ja vahvuuksista lain noudattamisessa ti-  
litoimistoissa. Heti ensimmäisenä Fredman nosti esille yleisimmän haasteen alalla, josta  
moni on hänelle maininnut - on vaikea valvoa sellaista, mistä ei ymmärrä mitään. Rahan-  
pesu on melko abstrakti käsite, ettei moni ymmärrä miten rahaa konkreettisesti pestään ja  
kuinka kirjanpitäjä voisi estää sitä. Haasteena on valvoa asiaa, mikä ei ole loppu peleissä  
edes kovin konkreettinen.

Toisena selkeästi esille nousseena haasteena Fredman näkee lain velvoitteiden jalkautta-  
misen arkeen. Vaikka tiedostetaan lain antaa selkeät toimintavelvoitteet, on haaste osata  
hoitaa ja toteuttaa ne arjessa. Osa velvoitteista on helpompi tuoda arkeen ja osa vaike-  
ampi.

Aiemmin haasteena on myös kohdattu se, ettei tiedetä mikä kaikki voidaan yhdistää ra-  
hanpesuun. Aluehallintovirasto linjasi sittemmin selkeän ohjeen, että epäily rahanpesusta  
tai harmaan talouden harjoittamisesta on myös peruste tehdä rahanpesuilmoitus. Tämä  
linjaus selkeytti paljon tilitoimistojen toimintaa Fredman toteaa. Kun on velvollisuus  
tehdä ilmoitus, niin se täytyy tehdä.

Tilitoimistoissa helpoksi taas koetaan asiakkaiden henkilöllisyyksien todentamiset ja po-  
liittisten vaikutusvaltaisten henkilöiden selvittämiset. Fredman toteaa, että siinä missä on  
helpointa onnistua, niin siinä onnistutaan. Myös riskiarviot on yhä paremmin tehty,  
vaikka se ei suoraan tarkoita sitä, että niiden mukaan toimitaan. Kuitenkin tämä on vasta  
perusta rahanpesun estämiselle ja se alkaa olla jo hyvin hoidettu keskisuurissa ja isoim-  
missa tilitoimistoissa Fredman selittää.

#### 4.4 Tarvittavat resurssit ja rahanpesulain ohjeistukset

Viimeisenä selvitin, millaisia resursseja rahanpesulain noudattaminen vaatii tilitoimistoilta. Fredman kertoi, että suurimmat kustannukset ovat aika ja koulutukseen käytettävä raha. Vaikka rahanpesulain noudattaminen vaatii paljon työtunteja ja euroja, niin samalla käytetyt resurssit eivät mene missään tapauksessa hukkaan. Kun rahanpesulaki velvoittaa tekemään asiakkaista riskiarviot, osaavat tilitoimistot seurata tarkemmin monimutkaista liiketoimintaa harjoittavia asiakkaita. Tällöin suojaudutaan myös samalla asiakkaan aiheuttamilta rikos- ja vahingonkorvausvastuulta, kun tiedetään ne asiakkaat, joita on syytä seurata.

Rahanpesulain ohjeistuksissa Fredmanin mielestä olisi parannettavaa. Alalla tarvittaisiin toimialakohtaisia ohjeistuksia, jossa ohjeiden laatijalla on asiantuntemusta alasta. Tärkeää olisi myös saada selkeää tietoa siitä, miten rahanpesua havaitaan ja tavallisia käytännön esimerkkejä rahanpesusta.

Fredman selittää, että Taloushallintoliitto tukee tilitoimistoja lain noudattamisessa pääasiassa tekemällä ohjeistustyötä tilitoimistoille yhdessä Aluehallintoviraston kanssa. Näin on saatu tilitoimistoille selkeämpiä ohjeita rahanpesulain noudattamiseen. Samalla liitto tarjoaa maksuttomia verkkoseminaareja sekä tarjoaa jäsenneuvontaa tukeakseen tilitoimistoja lain noudattamisessa. Valtaosa Taloushallintoliitolle tulleista kysymyksistä koskee tuntemistietojen keräämistä sekä todentamista, riskiarvioiden laadintaa ja sitä, milloin rahanpesuilmoitus tulisi tehdä.

## 5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, mitä rahanpesunlain noudattaminen tarkoittaa tilitoimistossa ja millaisia konkreettisia toimenpiteitä se vaatii. Tavoitteena oli saada kokonaiskuva rahapesusta ja sen estämisestä sekä rahanpesulain noudattamisesta tilitoimistossa. Vastaus tutkimusongelmaan haettiin niin teorianosuuden kuin tutkimustulosten avulla.

Teoriaosuuden perusteella voidaan sanoa, että rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa tarkoittaa lakipykäliden soveltamista tilitoimistoympäristöön. Tilitoimiston täytyy tehdä useita konkreettisia toimenpiteitä lain mukaan kuten tuntea ja tunnistaa asiakkaansa, laatia riskiarviot niin asiakkaista kuin tilitoimistosta, rekisteröityä rahanpesurekisteriin, kouluttaa henkilöstöä ja ilmoittaa epäilyttävät liiketoimet rahanpesun selvittelykeskukselle.

Suoritetun tutkimuksen perusteella tutkimustuloksista voidaan myös todeta rahanpesun noudattamisen tilitoimistossa olevan lain antamien toimintavelvoitteiden noudattamista. Tämän lisäksi tutkimustulokset antoivat myös paljon konkreettisempaa ja lähestyttävää tietoa rahanpesulain noudattamisesta tilitoimistoissa ja konkreettisia vastauksia siihen, mitä lain noudattaminen käytännön tasolla vaatii verrattaessa teoriaosuuteen.

Tutkimustulosten mukaan rahanpesulain noudattaminen vaatii aikaa ja koulutukseen käytettävää rahaa. Isot ja keskisuuret tilitoimistot onnistuvat paremmin lain noudattamisessa verrattuna pieniin tilitoimistoihin, sillä heiltä löytyy sekä aikaa että rahaa, joiden lisäksi myös usein osaamista. Myös mahdolliset seuraamukset lain noudattamattomuudesta ymmärretään ja sen mukana tuleva mainehaitta. Voidaan todeta, että yrityksen koko ja sen käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat siihen, millä tasolla tilitoimistot noudattavat rahanpesulakia.

Itse kirjanpitäjän työssä tutkimustulokset osoittavat rahanpesulain näkyvän konkreettisimmin lisätyönä ja uudenaikaisena työotteena arjessa. Mahdollista tapahtuvaa rahanpesua tarkkaillaan jatkuvasti kirjanpidossa, joka edellyttää asiakkaan ja hänen liiketoimintansa

tuntemista. Tarvittaessa on myös tehtävä rahanpesuilmoitus. Sama tieto saatiin teoriaosuudessa esille, jossa painotettiin vahvaa asiakkaan tuntemista ja seuraamista sekä velvollisuutta tehdä rahanpesuilmoitus matalalla kynnyksellä.

Isoimpana haasteena tilitoimistojen rahanpesulain noudattamisessa ja konkreettisten toimenpiteiden hoitamisessa tutkimus osoitti oleva riittämätön tieto ja ymmärrys rahanpesusta. Rahanpesulain jalkauttaminen arkeen on tämän vuoksi haastavaa, vaikka lain velvoitteet osataan lukea. Voidaan pohtia, onko teoriaosuudessa esille nousevat rahanpesulain noudattamisen puutteet yhteydessä tutkimustuloksissa todettuun riittämättömään tietoon.

Yhteenvetona tutkimustulokset osoittavat sen, että rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa tarkoittaa lisätyötä, aikaa, koulutukseen käytettävää rahaa ja yhtä uutta lakivelvoitetta muiden joukkoon eikä siihen suhtautuminen ole kovin positiivista. Taustalla vaikuttava työvoimapula ja lain moraaliset kysymykset ei myöskään tuo parempaan valoon rahanpesulakia tilitoimistojen keskuudessa. Kuitenkin suurin osa yrityksistä hoitaa tämän ikävän lakivelvoitteen siinä missä muutkin, vaikka haasteitakin kohdataan valvottaessa asiaa, jota ei täysin ymmärretä.

Opinnäytetyö saavutti määritetyt tavoitteet ja tutkimusongelmaan löydettiin vastaus. Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus ja lähestymistapana käytetty tapaustutkimus oli sopiva valinta tutkimukseen. Aiheesta saatiin syvälinen ja kokonaisvaltainen kuva, erilaisia näkökulmia ja vastaus toimeksiantajan ongelmaan. Tutkimustyön aiheen voidaan myös todeta olevan tarpeellinen ja ajankohtainen tilitoimistoille.

Tutkimuksen teoreettinen osa ja tutkimusosa tukevat hyvin toisiaan. Teoreettinen viitekehys antaa rahanpesusta ja sen estämisestä sekä rahanpesulain noudattamisesta tilitoimistossa kattavan kokonaisuuden. Tutkimustulokset puolestaan antoivat tutkimukseen lähestyttävämmän, konkreettisemmän ja ajankohtaisemman kuvan, johon tilitoimistot pysyvät samaistumaan. Samaan aikaan tutkimustulokset osoittavat olevan luotettavia verrattaessa niitä teoriaosuuteen, jossa samat päälinjat nousivat esille.

Tutkimustulosten luotettavuutta voidaan myös pohtia eri näkökulmasta: olisiko tutkimustulokset olleet poikkeavampia, jos haastateltavia olisi ollut useampi. Uskon, että poikkeamaa olisi voinut olla jonkin verran, mutta päälinjat olisivat olleet samat. Haastateltava valittiin kuitenkin tarkoin ja Taloushallintoliiton asiantuntijana Fredmanilla on laaja sekä ajankohtainen kuva tutkimusaiheesta.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen lisännyt valtavasti omaa asiantuntemusta tutkimusaiheesta ja sen ympäriltä. Tutkimus on kirjoitettu syksyn 2023 aikana suunnitellun aikataulun mukaisesti, vaikka pieniä haasteita on kohdattu matkan varrella. Myös mahdolliselle jatkotutkimukselle jäi tilaa. Tutkimuksen voisi toteuttaa muutaman vuoden päästä ja tutkia, mikä pienten tilitoimistojen tilanne on silloin rahanpesulain noudattamisen suhteen verrattaessa isompiin yrityksiin.

## LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2020. Alakohtainen liite yleisohjeeseen - kirjanpito tehtäviä toimeksiannosta hoitavat. Hakupäivä 26.9.2023. <https://docplayer.fi/193168530-Alakohtainen-liite-yleisohjeeseen-kirjanpito-tehtavia-toimeksiannosta-hoitavat.html>

Aluehallintovirasto 2021a. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen – ohje ilmoitusvelvollisille. Aluehallintovirastojen julkaisuja 06/2021. Hakupäivä 11.9.2023. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+est%C3%A4minen+-ohje.pdf/4f2798b3-4ad5-26b1-ce6a-b900f7060a5c?t=1623242533332>

Aluehallintovirasto 2021b. Riskiarvion laatiminen - ohje ilmoitusvelvollisille. Aluehallintovirastojen julkaisuja 10/2021. Hakupäivä 26.9.2023. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf/fe897c08-1610-e99e-9207-e7d617d13be5/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf?t=1633974833939>

Aluehallintovirasto 2021c. Epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen – ohje ilmoitusvelvollisille. Aluehallintovirastojen julkaisuja 04/2021. Hakupäivä 2.10.2023. [https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Ep%C3%A4ilytt%C3%A4v%C3%A4st%C3%A4+liiketoimesta+ilmoittaminen\\_julkaistava+ohje.pdf/](https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Ep%C3%A4ilytt%C3%A4v%C3%A4st%C3%A4+liiketoimesta+ilmoittaminen_julkaistava+ohje.pdf/)

Aluehallintovirasto 2022. Aluehallintoviraston rahanpesulain valvonta vuonna 2021 paljasti puutteita riskiarvioiden laadinnassa. Aluehallintoviraston tiedote 15.7.2022. Hakupäivä 6.10.2023. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69946970>

Aluehallintovirasto 2023. Rahanpesulain valvonta. Hakupäivä 15.9.2023. <https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/valvonta-ja-kantelut/raha-ja-omaisuus/rahanpesulain-valvonta#accordion-CzJokv0lcWSk>

Finanssivalvonta 2022. Määräykset ja ohjeet 1/2022. Luonnos/Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Hakupäivä 14.10.2023. [https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/rahanpesun-estaminen/fi\\_mok-luonnos\\_lausuttavaksi.pdf](https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/rahanpesun-estaminen/fi_mok-luonnos_lausuttavaksi.pdf)

Fredman, Janne 2023. Havaintoja rahanpesun valvonnan tarkastuksista. Tilisanomien artikkeli 9.2.2023. Haku päivä 6.10.2023. <https://tilisanomat.fi/juridiikka/havaintoja-rahanpesunvalvonnan-tarkastuksista>

Hyttinen, Tatu 2021. Rahanpesu ja rikosvastuu: teoria ja käytäntö. Helsinki: Alma Talent 2021. Hakupäivä 11.9.2023. Alma Talent. Vaatii käyttöoikeuden.

Keskusrikospoliisi 2023. Rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuositarkastus 2023. Hakupäivä 10.10.2023. <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/rahanpesun-selvittelykeskuksen-puolivuotiskatsaus-2023.pdf/12cd36fc-bc50-7d1c-0bd0-6ab96a378deb/rahanpesun-selvittelykeskuksen-puolivuotiskatsaus-2023.pdf?t=1692019910690>

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017. Hakupäivä 12.9.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rahanpesulaki>

Muurinen Maria 2021. Mikä on laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä? Alma Talent, juridiikan ja talouden uutiset 29.9.2021. Hakupäivä 12.9.2023. <https://www.almatalent.fi/juridiikan-ja-talouden-uutiset/mika-on-laki-rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamisesta/>

Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. painos. Helsinki: Sanoma Pro. Hakupäivä 6.10.2023. Ellibs Library. Vaatii käyttöoikeuden.

Poliisi 2023. Rahanpesu. Hakupäivä 15.9.2023. <https://poliisi.fi/rahanpesu>

Puusa, Anu; Juuti, Pauli 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. Hakupäivä 7.9.2023. Ellibs Library. Vaatii käyttöoikeuden.

Rikoslaki 39/1889. Hakupäivä 14.9.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Rahanpesu 2023a. Ilmoitusvelvolliset. Hakupäivä 2.10.2023. <https://rahanpesu.fi/ilmoitusvelvolliset>

Rahanpesu 2023b. Rahanpesu. Hakupäivä 15.9.2023. <https://rahanpesu.fi/rahanpesu>

Rahanpesu 2023c. Toimijoiden roolit. Hakupäivä 18.9.2023 <https://rahanpesu.fi/toimijoiden-roolit>

Rahanpesu 2023d. Lainsäädäntö – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Hakupäivä 9.10.2023. <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>

Rantakokko, Elina 2021. Valtioneuvoston asetus menettelystä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Muistio 3.11.2021. Sisäministeriö. Hakupäivä 14.10.2023. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8076c698>

Sahavirta, Ritva 2007. Rahanpesurikokset. Julkaisussa: Talousrikokset. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja: E-sarja nro 16. Vajaakoski: Gummerus Kirjapaino. Hakupäivä 13.9.2023.

Taloushallintoliitto 2023. Rahanpesulainsäädännön velvoitteet tilitoimistossa – asiakkaan tunnistaminen. Hakupäivä 2.10.2023. <https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/rahanpesulainsaadannon-velvoitteet-tilitoimistossa/asiakkaan-tunnistaminen-henkilollisyydentodentaminen-ja-tuntemistiedot/>

United Nations 2023. Money Laundering. Hakupäivä 13.9.2023. <https://www.unodc.org/romena/en/money-laundering.html>



Valtiovarainministeriö 2021a. Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2021:17. Helsinki. Hakupäivä 14.9.2023. [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM\\_2021\\_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Valtiovarainministeriö 2021b. Rahanpesun estämisen ohjeistusta päivitetty – aluehallintovirasto tehostaa valvontaansa. Hakupäivä 5.10.2023. <https://vm.fi/-/46317582/rahanpesun-estamisen-ohjeistusta-paivitetty-aluehallintovirasto-tehostaa-valvontaansa>

Valtiovarainministeriö 2022. Selvitys tietojenvaihdon parantamisesta kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2022:18. Helsinki. Hakupäivä 13.9.2023. [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163966/VM\\_2022\\_18.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163966/VM_2022_18.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. 5. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. Hakupäivä 24.10.2023. Ellibs Library. Vaatii käyttöoikeuden.

## TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSET

### Rahanpesun estäminen

- Miten tärkeänä osana tilitoimistot ovat rahanpesun estämisessä?
- Millaisin keinon tilitoimistot voivat estää rahanpesua?

### Rahanpesulain noudattaminen tilitoimistossa

- Mitä rahanpesulain noudattaminen tarkoittaa tilitoimistossa?
- Ovatko tilitoimistot kuinka tietoisia rahanpesulain velvoitteista ja kuinka hyvin velvoitteita noudatetaan?
- Miten rahanpesulain noudattaminen sujuu tilitoimistoilta?
- Miten rahanpesulaki vaikuttaa kirjanpitäjän työhön?
- Mitä konkreettisia toimenpiteitä rahanpesulain noudattaminen vaatii?
- Miten tilitoimistot/kirjanpitäjät suhtautuvat rahanpesulain tuomien velvoitteiden noudattamiseen?

### Heikkoudet ja vahvuudet lain noudattamisessa tilitoimistossa

- Onko jotain yleisiä haasteita, mitä tilitoimistossa kohdataan liittyen rahanpesuun ja lain noudattamiseen? Millaisia?
- Entä jotain, missä onnistutaan hyvin liittyen rahanpesuun ja lain noudattamiseen?
- Onko jokin rahanpesulain asettamista velvoitteista vaikea ymmärtää tai toteuttaa?

### Tarvittavat resurssit ja rahanpesulain ohjeistukset

- Vaatiko rahanpesulain noudattaminen taloudellista, ajallista tai muuta erityistä panostusta? Millaisia panostuksia?
- Koetko, että tilitoimistoille on riittävän selkeät ohjeet tarjolla viranomaisilta rahanpesulain noudattamiseen?
- Miten Taloushallintoliitto tukee tilitoimistoja lain noudattamisessa?
- Tuleeko Taloushallintoliitolle paljon kysymyksiä rahanpesulain noudattamiseen liittyen tilitoimistoilta tai kirjanpitäjiltä? Jos tulee, mihin aihealueisiin liittyen?